

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Εθνικόν και Καποδιστριακόν
Πανεπιστήμιον Αθηνών

Εισαγωγή στην Ειδική Αγωγή

Ενότητα 5: Αναλυτικά προγράμματα και Ειδική
Εκπαίδευση

Ευδοξία Ντεροπούλου-Ντέρου

Σχολή Επιστημών της Αγωγής

Τμήμα Εκπαίδευσης και Αγωγής στην Προσχολική
Ηλικία

Ορισμός του αναλυτικού προγράμματος

Το αναλυτικό πρόγραμμα είναι ένα θεσμικό εργαλείο που αντικατοπτρίζει:

- την πολυσύνθετη μορφή ενός πολιτικού και κοινωνικού συστήματος,
- την παιδαγωγική και διοικητική πλευρά του εκπαιδευτικού συστήματος (πλαίσιο, περιεχόμενο μαθημάτων, δομές υποστήριξης),
- την αλληλεπιδραστική, δυναμική ανάπτυξη της εκπαιδευτικής διαδικασίας (περιεχόμενο γνωστικών αντικειμένων, στρατηγικές μάθησης, αξιολόγηση, μαθησιακά αποτελέσματα) και
- τη διοικητική ανάπτυξη (σχεδιασμός, διοίκηση, αξιολόγηση) (Opertti & et al.2009).

Η πολιτική διάσταση των αναλυτικών προγραμμάτων (1)

Ο διάλογος για τα αναλυτικά προγράμματα δεν είναι ιδεολογικά και πολιτικά ουδέτερος, είναι βαθιά πολιτικός. Τα αναλυτικά προγράμματα -ως διάλογος (discourse) και ως ένα οργανωμένο σχήμα κοινωνικών σχέσεων- εκφράζουν σχέσεις εξουσίας.

Δύο είναι οι βασικές προθέσεις της εκπαιδευτικής πολιτικής ως προς τη σύνταξη και την εφαρμογή των αναλυτικών προγραμμάτων:

- α) σύνδεση του περιεχομένου με την αγορά εργασίας (προωθούν δεξιότητες απαραίτητες για την παραγωγή τοπικού κεφαλαίου) και
- β) σύνδεση με τις πολιτισμικές επιταγές του δυτικού πολιτισμού (στην περίπτωση αυτή δεν αποτελούν όχημα για τις οικονομικές μεταρρυθμίσεις, αλλά μέσο διάχυσης του δυτικού πολιτισμού, ο «άλλος» εκλαμβάνεται ως έλλειμμα).

Η πολιτική διάσταση των αναλυτικών προγραμμάτων (2)

Τα αναλυτικά προγράμματα δεν προσφέρουν απλώς μαθήματα και δεξιότητες, αλλά προβάλλουν και ευνοούν συγκεκριμένες ιστορίες και εμπειρίες. Είναι μια μορφή κυριαρχίας που μπορεί να αποκλείσει και να σιωπήσει φωνές ομάδων μικρότερης δυναμικής (Aronowitz & Giroux, 1991).

Αναλυτικό πρόγραμμα

- Το περιεχόμενο των αναλυτικών προγραμμάτων, τα θέματα που αναφέρονται στις εξετάσεις, την αξιολόγηση και τη βαθμολογία των μαθητών των Σχολικών Μονάδων Ειδικής Αγωγής, καθώς και των μαθητών που έχουν χαρακτηριστεί ως άτομα με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες και φοιτούν σε συνήθεις σχολικές τάξεις καθορίζονται με αποφάσεις του Υπουργού Παιδείας και εκδίδονται ύστερα από εισήγηση του Τμήματος Ειδικής Αγωγής του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής (Παιδαγωγικό Ινστιτούτο).

Αναλυτικά προγράμματα

- Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών (Δ.Ε.Π.Π.Σ.) & Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών (Α.Π.Σ.)

http://www.pischools.gr/content/index.php?lesson_id=300&ep=367
(ΦΕΚ 303B/13-03-2003 & ΦΕΚ 304B/13-03-2003)

- Πλαίσιο Αναλυτικού Προγράμματος Ειδικής Αγωγής (Π.Α.Π.Ε.Α.) (ΦΕΚ 208 Τ.Α' 29-8-1996)

www.pesea.gr/.../P.D.30196_Analytiko_Programma_Eidikhs_Agwghs.doc

- Αναλυτικά Προγράμματα Ειδικής Αγωγής του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου (2004)

http://www.pischools.gr/special_education_new/index_gr.htm

Πλαίσιο Αναλυτικού Προγράμματος Ειδικής Αγωγής (Π.Α.Π.Ε.Α.) (1)

- Το 1996 με το προεδρικό διάταγμα 301/1996 (ΦΕΚ 208 Τ.Α' 29-8-1996) καθορίζεται Πλαίσιο Αναλυτικού Προγράμματος Ειδικής αγωγής (Π.Α.Π.Ε.Α.) λαμβάνοντας υπόψη τον Ν. 1566/85 (άρθρο 33, παράγραφος 3) για την εφαρμογή ειδικών αναλυτικών προγραμμάτων στην Ειδική Αγωγή.

Πλαίσιο Αναλυτικού Προγράμματος Ειδικής Αγωγής (Π.Α.Π.Ε.Α.) (2)

**Σύμφωνα με το άρθρο 1 του προεδρικού
διατάγματος:**

«Σκοπός του Πλαισίου Αναλυτικού Προγράμματος Ειδικής Αγωγής (Π.Α.Π.Ε.Α.) είναι η υποστήριξη των Ατόμων με Ειδικές Εκπαιδευτικές Ανάγκες, ώστε να προαχθούν σωματικά, νοητικά, συναισθηματικά, κοινωνικά, ηθικά και αισθητικά στο βαθμό που οι δυνατότητες τους επιτρέπουν και τελικά να ενταχθούν στο σχολικό και στο κοινωνικό περιβάλλον, μέσα σε κλίμα ισοτιμίας, ελευθερίας, ασφάλειας και σεβασμού της προσωπικότητάς τους».

Πλαίσιο Αναλυτικού Προγράμματος Ειδικής Αγωγής (Π.Α.Π.Ε.Α.) (3)

Ειδικότεροι σκοποί του Π.ΑΠ.Ε.Α .κατά περιοχές είναι οι εξής:

α) Σχολική ετοιμότητα

Τα παιδιά θα πρέπει:

- Να αναπτύξουν την ικανότητα επικοινωνίας με τον προφορικό λόγο ή με άλλες εναλλακτικές μορφές επικοινωνίας.
- Να αναπτύξουν ψυχοκινητικές δεξιότητες.
- Να καλλιεργήσουν τις νοητικές τους δυνατότητες.
- Να οργανώσουν το συναισθηματικό τους κόσμο.
- Να αποκτήσουν ετοιμότητα για την ομαλή εισαγωγή τους στις βασικές σχολικές δεξιότητες.

Πλαίσιο Αναλυτικού Προγράμματος Ειδικής Αγωγής (Π.Α.Π.Ε.Α.) (4)

β) Βασικές σχολικές δεξιότητες

- Να κατακτήσουν τους μηχανισμούς ανάγνωσης και γραφής.
- Να κατανοήσουν τις βασικές μαθηματικές έννοιες και πράξεις.
- Να χρησιμοποιούν τις σχολικές δεξιότητες για τη σχολική και την κοινωνική τους ένταξη.

γ) Κοινωνική προσαρμογή

- Να γνωρίσουν το φυσικό, κοινωνικό και πολιτιστικό περιβάλλον.
- Να αποδεχτούν το περιβάλλον τους και να γίνουν αποδεκτά από αυτό.
- Να φτάσουν στο ανώτερο δυνατό επίπεδο αυτονομίας.

Πλαίσιο Αναλυτικού Προγράμματος Ειδικής Αγωγής (Π.Α.Π.Ε.Α.) (5)

δ) Δημιουργικές δραστηριότητες

- Να βιώσουν τη χαρά της δημιουργίας και της αισθητικής απόλαυσης.
- Να εμπεδώσουν τις σχολικές δεξιότητες.
- Να αξιοποιούν σωστά τον ελεύθερο χρόνο.

ε) Προεπαγγελματική ετοιμότητα

- Να οργανώσουν την προσωπικότητά τους.
- Να συνειδητοποιήσουν τις δυνατότητες και τις αδυναμίες τους.
- Να αναπτύξουν προεπαγγελματικές δεξιότητες.
- Να προσανατολιστούν επαγγελματικά.

Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών Ειδικής Αγωγής του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου (2004) (1)

- Α.Π.Σ. για μαθητές με Προβλήματα Ακοής για την Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση
- Α.Π.Σ. για μαθητές με Προβλήματα Ακοής για την Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση
- Α.Π.Σ. Ελληνικής Νοηματικής Γλώσσας
- Α.Π.Σ. για μαθητές με Κινητικές Αναπηρίες
- Α.Π.Σ. Τυφλοκώφωσης
- Α.Π.Σ. Εργαστηρίων Ειδικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης

Παιδαγωγική έκθεση (1)

- Ονοματεπώνυμο του παιδιού:
- Ημερομηνία σύνταξης της παιδαγωγικής έκθεσης:
- Ημερομηνία γέννησης του παιδιού:
- Ιατρική διάγνωση της αναπηρίας: (Εάν υπάρχει)
- Επίπεδο αυτοεξυπηρέτησης του παιδιού:
- Κινητική εξέλιξη του παιδιού:
- Γνωστική εξέλιξη του παιδιού:
- Γλωσσική εξέλιξη του παιδιού:
- Επίπεδο εξέλιξης του παιχνιδιού:
- Αισθητική εξέλιξη του παιδιού:
- Συναισθηματική και κοινωνική συμπεριφορά του παιδιού:
- Ενδιαφέροντα και προτιμήσεις του παιδιού:

Παιδαγωγική έκθεση (2)

- Τελική γενική περιληπτική εικόνα του παιδιού:
- Βραχύχρονοι στόχοι της παιδαγωγικής παρέμβασης:
- Μακρόχρονοι στόχοι της παιδαγωγικής παρέμβασης:
- Ονοματεπώνυμο του/ της εκπαιδευτικού:
- Ταυτότητα του νηπιαγωγείου, σχολείου, ιδρύματος:

Μελέτη της κινητικής εξέλιξης και των δεξιοτήτων αυτοεξυπηρέτησης

Σημεία διερεύνησης:

- Δυνατότητες αυτοεξυπηρέτησης (έλεγχος σφικτήρων, προσωπική υγιεινή, ένδυση, σίτιση, χρήση εργαλείων σίτισης, φροντίδα προσωπικών αντικειμένων και παιχνιδιών). Σημαντικό στοιχείο είναι ο βαθμός αυτονομίας του παιδιού στις παραπάνω δεξιότητες.
- Δυνατότητες γενικής κινητικότητας (βάδισμα, τρέξιμο, επίκυψη, ισορροπία, ευλυγισία, αίσθηση ρυθμού, μουσικο-κινητικές δεξιότητες, αρθρωτική κινητικότητα, λεπτή κινητικότητα, φυσική κατάσταση).

Μελέτη γνωστικής εξέλιξης (1)

- Η μελέτη της γνωστικής εξέλιξης θα πρέπει να εμπεριέχει ένα σύνολο δραστηριοτήτων που θα αφορούν διαφορετικά επίπεδα εξέλιξης των γνωστικών λειτουργιών (πρόσληψη, αντίληψη, σκέψη, προσοχή, βραχύχρονη-μακρόχρονη μνήμη).
- Η μελέτη εμπεριέχει ασκήσεις διαφορετικού βαθμού δυσκολίας για την παραστατικότερη ανάλυση των γνωστικών λειτουργιών. Οι ασκήσεις διαφορετικού βαθμού δυσκολίας σχετίζονται με το μέγεθος και την ποσότητα του εκπαιδευτικού υλικού και το επίπεδο παρέμβασης του παιδαγωγού.

Μελέτη γνωστικής εξέλιξης (2)

Η διανοητική πράξη μελετάται σε τρεις φάσεις:

- **Στη φάση της πρόκτησης πληροφοριών**

Εξερευνητική συμπεριφορά, χωρο-χρονικός προσανατολισμός, κατανόηση σχήματος, μεγέθους, ποσότητας, δυνατότητα πρόσληψης 2-3 πληροφοριών.

- **Στη φάση της επεξεργασίας**

Οροθέτηση προβλήματος /ερεθίσματος, σύλληψη της πραγματικότητας, συγκριτική και οργανωτική συμπεριφορά, ανάπτυξη υποθετικών στρατηγικών.

- **Στη φάση της αντίδρασης / ανταπόκρισης**

Ποιότητα απαντήσεων, γλωσσικά εργαλεία για την έκφραση και την επεξεργασία εννοιών.

Μελέτη γνωστικής εξέλιξης (3)

Στο επίπεδο του εκφερόμενου λόγου μελετούμε τη:

- φώνηση (άρθρωση, προσωδιακά στοιχεία, φωνηματική ακοή),
- δομή και σημασιολογία (λεξιλόγιο, γραμματική και συντακτική δομή),
- επικοινωνιακή λειτουργία.

Μελέτη γνωστικής εξέλιξης (4)

Στο επίπεδο του εσωτερικού λόγου μελετούμε:

Μελέτη εξέλιξης του παιχνιδιού (1)

- Καταγράφουμε τις ενέργειες του παιδιού με τα παιχνίδια. Οι ενέργειες θα πρέπει να ανταποκρίνονται στο χαρακτήρα και τη λειτουργία του αντικειμένου και να προσανατολίζονται σε ένα τελικό αποτέλεσμα.
- Καταγράφουμε στερεότυπες και επαναλαμβανόμενες κινήσεις.
- Καταγράφουμε την κατανόηση ρόλων στο δραματοποιημένο παιχνίδι.

Μελέτη εξέλιξης του παιχνιδιού (2)

Ως προς τον χαρακτήρα του παιχνιδιού παρατηρούμε τα παρακάτω:

- Το ενδιαφέρον για τα παιχνίδια (συναισθηματική, λεκτική αντίδραση).
- Την επιλογή των παιχνιδιών (επιλέγει παιχνίδια μιας θεματικής ενότητας με σκοπό να οργανώσει ένα παιχνίδι ή η επιλογή γίνεται τυχαία με στόχο τη συγκέντρωση μιας ποσότητας παιχνιδιών; Το παιδί αδιαφορεί ως προς τη σημασία ή τη λειτουργία τους;).

Μελέτη εξέλιξης του παιχνιδιού (3)

- Τη δυνατότητα οργάνωσης και αυτονομίας του παιχνιδιού (απλή ενασχόληση με τα αντικείμενα, παράλληλες ενέργειες σε σχέση με το παιχνίδι, στοιχεία δραματοποίησης).
- Τον χαρακτήρα του παιχνιδιού (στερεότυπος, επαναλαμβανόμενος, δημιουργικός).
- Τη συμπεριφορά του παιδιού κατά τη διάρκεια του παιχνιδιού (συναισθηματικές αντιδράσεις, δυνατότητα μετάβασης σε άλλα παιχνίδια, αντίδραση στη συμμετοχή ενός ενήλικα).

Μελέτη εξέλιξης του παιχνιδιού (4)

Για τη συλλογή πληροφοριών που αφορά το παιχνίδι θέτουμε στους γονείς τις παρακάτω ερωτήσεις:

- Ποιες είναι οι προτιμήσεις του παιδιού τους;
- Ποιο είναι το αγαπημένο του παιχνίδι;
- Χρησιμοποιεί τα παιχνίδια σύμφωνα με τη λειτουργία τους;
- Ποια είναι η διάρκεια του παιχνιδιού;
- Ζητά τη βοήθεια των ενηλίκων για την οργάνωση και την ολοκλήρωση του παιχνιδιού;
- Χρησιμοποιεί τον λόγο στο παιχνίδι; Ο λόγος του είναι οργανωτικός, συνοδευτικός, ελεγκτικός, αποτελέσματος;
- Συμμετέχει σε ομαδικά παιχνίδια; Ποιος είναι ο βαθμός συμμετοχής του;
- Πόσο συχνά παίζει;
- Το παιχνίδι είναι μια δραστηριότητα που το ευχαριστεί;

Η παραπάνω διαδικασία συλλογής πληροφοριών είναι σημαντική και για τη μελέτη της γνωστικής, γλωσσικής και κοινωνικής ανάπτυξης του παιδιού.

Μελέτη της αισθητικής εξέλιξης

Μελετούμε τις δυνατότητες του παιδιού στη(ν):

- ζωγραφική,
- γλυπτική,
- κατασκευή και στο
- κολάζ.

Μελέτη της συναισθηματικής και κοινωνικής ανάπτυξης

- Παρατηρούμε τις σχέσεις του παιδιού με συμμαθητές και ενήλικες κατά τη διάρκεια οργανωμένων και ελεύθερων δραστηριοτήτων.
- Καταγράφουμε τη συμπεριφορά του στο σπίτι (πηγή πληροφόρησης είναι οι γονείς).

Μελέτη ενδιαφερόντων και προτιμήσεων

Για τη μελέτη των ενδιαφερόντων και των προτιμήσεων πηγή πληροφόρησης είναι η οικογένεια.

Ειδικότερα θέτουμε τα παρακάτω ερωτήματα:

- Ποια είναι τα αγαπημένα του παιχνίδια, βιβλία, αντικείμενα;
- Ποιες δραστηριότητες κεντρίζουν περισσότερο το ενδιαφέρον του (τηλεόραση, θέατρο, κινηματογράφος, ραδιόφωνο, ζωγραφική, μουσική, τραγούδι, περίπατοι, παιχνίδι, κ.λπ.);
- Υπάρχουν κάποια αντικείμενα, ενέργειες ή καταστάσεις τα οποία του προκαλούν αρνητικά συναισθήματα;
- Ποια είναι η ενασχόληση των γονέων με την ανάπτυξη των ενδιαφερόντων του παιδιού τους;

Τελική γενική περιληπτική εικόνα του παιδιού

Έπειτα από τη συλλογή και την καταγραφή όλων των προαναφερόμενων στοιχείων καταγράφουμε περιληπτικά τη συνολική εικόνα ανάπτυξης του παιδιού.

Βραχύχρονοι στόχοι της παιδαγωγικής παρέμβασης

- Θέτουμε τους βραχύχρονους στόχους της εκπαιδευτικής παρέμβασης με βάση τη ζώνη της εγγύτερης ανάπτυξης του παιδιού (εβδομαδιαίος –μηνιαίος προγραμματισμός).

Μακρόχρονοι στόχοι της παιδαγωγικής παρέμβασης

- Θέτουμε τους μακρόχρονους στόχους της εκπαιδευτικής παρέμβασης (εξαμηνιαίος-ετήσιος προγραμματισμός).

Εξατομικευμένο Εκπαιδευτικό Πλάνο

- ⇒ Στοιχεία ταυτότητας παιδιού:
- ⇒ Στοιχεία συντακτών:
- ⇒ Ημερομηνία σύνταξης:

Σύντομη περιγραφή της διαγνωστικής εικόνας	Μορφές εκπαιδευτικής παρέμβασης	Περιγραφή της ανάπτυξης του παιδιού
<ul style="list-style-type: none"> • Αναφέρονται τα στοιχεία διάγνωσης .	<ul style="list-style-type: none"> • Αναφέρεται ο τύπος του σχολείου καθώς και τα θεραπευτικά προγράμματα που παρακολουθεί το παιδί.	<ul style="list-style-type: none"> • Σύντομη περιγραφή του παιδιού ανά τομέα ανάπτυξης (γνωστικός, γλωσσικός, κινητικός, κοινωνικός τομέας κ.λπ.).

Δυνατότητες του παιδιού κατά την παρούσα χρονική περίοδο

Γλωσσικές και επικοινωνιακές δυνατότητες	Γνωστικές δυνατότητες	Κινητικές δυνατότητες	Κοινωνικές δυνατότητες	Δυνατό-τητες παιχνιδιού
<p>Αναγνωρίζει τις φωνές των οικείων προσώπων.</p> <p>Αναγνωρίζει την ονομασία αντικειμένων καθημερινής χρήσης.</p> <p>Χρησιμοποιεί απλές προτάσεις Y+P+A.</p>	<p>Ολοκληρώνει πάζλ 3 τεμαχίων με δοκιμές.</p> <p>Νοητικά αντιλαμβάνεται τις διαφορές δύο αντικειμένων.</p> <p>Έχει τη δυνατότητα απομνημόνευσης δύο αντικειμένων.</p>	<p>Προσανατολίζεται στο σώμα με την επίδειξη των μερών του.</p> <p>Κρατά σταθερά τα αντικείμενα και με τα δύο χέρια.</p>	<p>Αλληλεπιδρά με ενήλικες και συμμαθητές.</p> <p>Δημιουργεί φιλίες.</p>	<p>Γνωρίζει τη λειτουργία των παιχνιδιών</p> <p>Αντιλαμβάνεται το συμβολικό παιχνίδι.</p>

Προτεραιότητες εκπαιδευτικών στόχων

Γλωσσικός τομέας	Γνωστικός τομέας	Κινητικός τομέας	Κοινωνικός – συναισθηματικός τομέας	Τομέας παιχνιδιού
Εμπλουτισμός λεξιλογίου. Κατανόηση απλών κύριων προτάσεων.	Ανάπτυξη της οπτικο-παραστατικής σκέψης.	Ανάπτυξη της λεπτής κινητικότητας.	Ανάπτυξη επικοινωνιακών δεξιοτήτων σε μη οικεία περιβάλλοντα.	Κατανόηση της χρήσης και λειτουργίας των παιχνιδιών.

Πρωτόκολλο παρατήρησης

Τομέας: γλώσσα και επικοινωνία

Στόχος: ανάπτυξη λεξιλογίου

Στόχος	Σύντομη περιγραφή του περιεχομένου της δραστηριότητας	Εκπαιδευτικό υλικό	Ημερομηνία	Ο	Ν	Δ	Ι	Φ	Μ	Α	Μ	Ι
Να κατανοεί και να εκφέρει τις ονομασίες δύο παιχνιδιών	Προσκαλώ το παιδί να παίξει μαζί μου	Χρήση δύο παιχνιδιών και εικόνων	01/10	4	2	1						
Σχόλια-παρατηρήσεις:			<ol style="list-style-type: none"> 1. Ο στόχος είναι ήδη κατακτημένος 2. Κατάκτηση του στόχου 3. Σε εξέλιξη 4. Δεν έχει επιτευχθεί ο στόχος 5. Δεν αντιλαμβάνεται το στόχο 									

Τέλος Ενότητας

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Αθηνών**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο την αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Σημειώματα

Σημείωμα Ιστορικού Εκδόσεων Έργου

Το παρόν έργο αποτελεί την έκδοση 1.0.

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Εθνικών και Καποδιστριακών Πανεπιστήμιον Αθηνών, Ευδοξία Ντεροπούλου-Ντέρου. Ευδοξία Ντεροπούλου-Ντέρου. «Εισαγωγή στην Ειδική Αγωγή. Ενότητα 5 Αναλυτικά προγράμματα και Ειδική Εκπαίδευση». Έκδοση: 1.0. Αθήνα 2015. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση: <http://opencourses.uoa.gr/courses/ECD1/>.

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά, Μη Εμπορική Χρήση Παρόμοια Διανομή 4.0 [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>

Ως **Μη Εμπορική** ορίζεται η χρήση:

- που δεν περιλαμβάνει άμεσο ή έμμεσο οικονομικό όφελος από την χρήση του έργου, για το διανομέα του έργου και αδειοδόχο
- που δεν περιλαμβάνει οικονομική συναλλαγή ως προϋπόθεση για τη χρήση ή πρόσβαση στο έργο
- που δεν προσπορίζει στο διανομέα του έργου και αδειοδόχο έμμεσο οικονομικό όφελος (π.χ. διαφημίσεις) από την προβολή του έργου σε διαδικτυακό τόπο

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

